

Kişisel Veriler ve Mahremiyetin Korunması: İslâm Hukuku ve Modern Hukuk Sistemleriyle Mukayeseli Bir Analiz

Dr. Öğr. Üyesi Adnan Akalın | ORCID: 0000-0002-6229-0520 | adnanakalin@gmail.com

Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Ana Bilim Dalı,
Gaziantep, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/04nvpv675>

Öz

Bu çalışma modern çağın en önemli meselelerinden biri olan kişisel verilerin korunması ve mahremiyet hakkını, İslâm hukukunun temel kaynakları ile Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ve Türk hukuk sisteminde yer alan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) gibi modern hukuk düzenlemeleri çerçevesinde mukayeseli olarak incelemektedir. Dijitalleşmenin getirdiği zorluklar karşısında, bireyin özel hayatının güvence altına alınması anayasal ve evrensel bir hak olarak yeniden gündeme gelmiştir. Kur'an ve hadislerde yer alan tecessüs yasağı, sır saklama yükümlülüğü, konut dokunulmazlığı ve insan onurunun korunması gibi ilkeler, kişisel bilgilerin korunmasının İslâm'da yalnızca hukukî değil, aynı zamanda ahlakî ve dinî bir yükümlülük olduğunu açıkça göstermektedir. Klasik fıkıh külliyyatının kişisel sır, yazışma ve sağlık verilerinin korunmasına dair derinlikli tartışmalarına karşın, modern hukuk sistemleri konuyu daha çok teknik ve kurumsal bir düzlemde ele almıştır. Bu çalışma, İslâm hukukunun mahremiyete ahlakî, hukukî ve sosyokültürel temelli bütüncül yaklaşımı ile modern hukukun seküler ve teknik yaklaşımını karşılaştırarak, iki sistemin rıza ve şeffaflık gibi temel ilkelerde kesiştiğini ortaya koyar. Bununla birlikte özellikle Türkiye'nin yeni anayasa hazırlık sürecinde İslâm'ın evrensel ilkeleriyle modern hukuk standartlarının entegrasyonunun, mahremiyet ve kişisel veriler için güçlü ve derinlikli bir anayasal güvence oluşturabileceğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslâm Hukuku, Modern Hukuk, Kişisel Veri, Mahremiyet, Anayasa.

Atıf Bilgisi: Akalın, Adnan. "Kişisel Veriler ve Mahremiyetin Korunması: İslâm Hukuku ve Modern Hukuk Sistemleriyle Mukayeseli Bir Analiz". *Marifetname* 12/2 (Aralık 2025), 587-609.

<https://doi.org/10.47425/marifetname.vi.1792596>

Geliş Tarihi	28.09.2025
Kabul Tarihi	27.10.2025
Yayın Tarihi	31.12.2025
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Yapay Zeka Kullanımı	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zeka tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.
Etik Beyan	*Bu makale, 'Toplumsal Mutabakat Arayışı ve Yeni Anayasa Çalıştayı'nda sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan 'Kişisel Veriler ve Mahremiyetin Korunması' adlı sunumun içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. (Adnan Akalın)
Benzerlik Taraması	Yapıldı – iThenticate
Etik Bildirim	marifetnameetikbildirim@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Personal Data and Privacy Protection: A Comparative Analysis of Islamic Law and Modern Legal Systems

Asst. Prof. Dr. Adnan Akalın | ORCID: 0000-0002-6229-0520 | adnanakalin@gmail.com

Gaziantep Islam Science and Technology University, Faculty of Theology, Department of Islamic Law,
Gaziantep, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/04nvpv675>

Abstract

This study examines the protection of personal data and the right to privacy, one of the most important issues of the modern age, comparatively within the framework of the fundamental sources of Islamic law and modern legal regulations such as the European Union General Data Protection Regulation (GDPR) and the Law on the Protection of Personal Data (KVKK) in the Turkish legal system. In the face of the challenges posed by digitalization, the protection of an individual's private life has been brought back to the agenda as a constitutional and universal right. Principles found in the Qur'ān and hadiths, such as the prohibition of prying, the obligation to keep secrets, the inviolability of the home, and the protection of human dignity, clearly demonstrate that the protection of personal information in Islam is not only a legal but also a moral and religious obligation. Despite the classical fiqh literature's in-depth discussions on the protection of personal secrets, correspondence, and health data, modern legal systems have addressed the issue more on a technical and institutional level. This study compares the comprehensive approach of Islamic law to privacy, based on moral, legal, and sociocultural foundations, with the secular and technical approach of modern law, revealing that the two systems intersect on fundamental principles such as consent and transparency. Furthermore, it argues that integrating Islamic universal principles with modern legal standards, particularly in Turkey's new constitutional preparation process, could create a strong and profound constitutional guarantee for privacy and personal data.

Keywords: Islamic Law, Modern Law, Personal Data, Privacy, Constitution.

Citation: Akalın, Adnan. "Personal Data and Privacy Protection: A Comparative Analysis of Islamic Law and Modern Legal Systems". *Marifetname* 12/2 (December 2025), 587-609.

<https://doi.org/10.47425/marifetname.vi.1792596>

Date of Submission	28.09.2025
Date of Acceptance	27.10.2025
Date of Publication	31.12.2025
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Use of Artificial Intelligence	No AI-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and academic ethical principles. *This article is the revised and developed version of the unpublished workshop presentation entitled "The Search for Social Consensus and the New Constitution Workshop", orally delivered at the 'Personal Data and Privacy Protection' Presentation
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. (Adnan Akalın)
Plagiarism Checks	Yes – iThenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	marifetnameetikbildirim@gmail.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Giriş

Modern çağın en temel meselelerinden biri, bireylerin kişisel verilerinin korunması ve mahremiyet hakkının güvence altına alınmasıdır. Dijitalleşmenin hızla yaygınlaşması, büyük veri teknolojileri, yapay zekâ uygulamaları, sosyal medya platformları ve küresel iletişim ağları, bireylerin özel hayatını her zaman-kinden daha görünür, izlenebilir ve kırılgan hâle getirmiştir. Günümüzde bir kişinin sağlık kayıtları, finansal bilgileri, biyometrik verileri ve dijital arama geçmişi gibi kişisel bilgileri, farklı kurum ve kişiler tarafından toplanabilmekte, işlenebilmekte ve kimi zaman bireyin rızası dışında üçüncü taraflarla paylaşılabilmektedir. Bu durum, kişisel mahremiyetin korunmasını sadece bireysel bir tercih değil, aynı zamanda yasal ve evrensel bir hak olarak yeniden güçlü bir şekilde gündeme getirmiştir.

Özellikle Türkiye'nin, sivilleştirme odaklı yeni anayasa hazırlık sürecinde, mahremiyet ve kişisel verilerin korunması meselesi ayrı bir önem taşımaktadır. Anayasa, yalnızca bireysel özgürlüklerin çerçevesini belirleyen bir metin değil, aynı zamanda devletin birey karşısındaki yükümlülüklerini tayin eden en yüksek normatif belgedir. Kişisel verilerin korunması konusunun yeni anayasada güçlü bir şekilde yer alması, hem birey-devlet ilişkisinde güvenin tesisine hem de uluslararası normlarla uyumlu bir hukuk düzeninin inşasına katkı sağlayacaktır.

Bu bağlamda İslâm'ın temel kaynaklarını oluşturan Kur'an ve hadisler, bireyin mahremiyetini korumaya yönelik güçlü ve bütüncül ilkeler ortaya koymaktadır. İslâm hukukunda, insanın dokunulmaz hakları arasında özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, haberleşme mahremiyeti ve şeref, haysiyetin korunması gibi ilkeler erken dönemlerden itibaren kapsamlı şekilde incelenmiştir. Örneğin Kur'an'ın, kişilerin birbirinin kusurlarını araştırmamasını¹ ve evlere izinsiz girilmemesini² ortaya koyan ayetleri, İslâm'ın mahremiyet konusundaki hukukî çerçevesini açıkça göstermektedir.

Bunun yanı sıra modern hukuk sistemleri, kişisel verilerin korunmasına ilişkin kapsamlı düzenlemeler getirmiştir. Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), bireylere açık rıza, unutulma hakkı ve veri taşınabilirliği gibi yeni haklar tanımlamıştır. Türkiye'de ise 2016 yılında yürürlüğe giren Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK), modern hukuk normları çerçevesinde bireylerin verilerinin korunmasını düzenlemektedir.

¹ Kur'an Yolu (Erişim 16 Temmuz 2025), el-Hucurât 49/12.

² en-Nûr 24/27.

Bu çalışmada öncelikle İslâm hukukunun mahremiyet konusundaki yaklaşımı temel kaynaklardan hareketle İslâm âlimlerinin görüşlerine de yer verilerek analiz edilecektir. Ardından modern hukuk sistemleriyle mukayeseli bir değerlendirme yapılacak ve son olarak Türkiye'nin yeni anayasa sürecine bir katkı sağlayıp ışık tutmak adına anayasa madde taslağı önerileri sunulacaktır. Araştırma, nitel bir yaklaşım çerçevesinde yürütülmüş olup karşılaştırmalı hukuk yöntemi ile doküman analizi teknikleri birlikte kullanılmıştır. Bu kapsamda Kur'an, sünnet, klasik fıkıh literatürü, çağdaş hukuk metinleri (GDPR, KVKK) ve uluslararası insan hakları belgeleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Betimleyici bir mahiyet taşıyan bu çalışma, İslâm hukuku ile modern hukuk sistemleri arasında kavramsal ve normatif bir etkileşim alanı kurmayı hedefleyen bütüncül bir değerlendirme sunmaktadır.

1. Mahremiyetin Kavramsal Çerçevesi ve Kapsamı

1.1. Kişisel Veri Kavramı

Mahremiyet kavramının temelini oluşturan kişisel veri, içinde bulunduğumuz dijital çağda sınırların çizilmesi ve bireysel hakların güvence altına alınması noktasında hayati bir öneme sahiptir. Bu kavramın tek bir kesin tanımını yapmak zor olsa da hem ulusal hem de uluslararası düzenlemeler incelendiğinde, kişisel veri en kapsayıcı biçimiyle, *kimliği belirlenmiş ya da belirlenebilir bir gerçek kişiye ait her türlü bilgi* olarak tanımlanmaktadır.³ Bu kapsam, sadece bireyin şahsî, meslekî veya ailevî özelliklerini yansıtan bilgileri değil, aynı zamanda kişiyi diğer bireylerden ayıran ve özgün niteliklerini ortaya koyan tüm verileri de içermektedir.⁴ Dolayısıyla kişisel veri dendiğinde; yalnızca kimlik bilgileri (isim, soyadı, adres, ulusal kimlik numarası) değil, bireyin fiziksel, ekonomik, kültürel, sosyal ve dijital kimliğini açığa çıkarabilen her unsur bu alana dâhil olmaktadır.

Bu hassasiyetin bir göstergesi olarak, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR) ve 2016 yılında yürürlüğe giren Kişisel Verileri Koruma Kanunu (KVKK) gibi düzenlemeler, kapsamı daha da genişleterek özel nitelikli

³ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK), Resmî Gazete 29677 (7 Nisan 2016), Kanun No. 6698 md. 3/d; General Data Protection Regulation (GDPR), OJ L 2016/679 (04 May 2016), md.4.; Charter of Fundamental Rights (EU) (CFR), 2000/C 364/01 (13 October 2000), md. 8; Onur Günbey, *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri*, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 33.

⁴ Ersan Şen, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunun Tasarısının Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", *İstanbul Barosu Dergisi*, 83/3 (2009), 1197.

kişisel verileri de içine almıştır. Genetik veriler, biyometrik veriler, sağlık bilgileri, siyasî görüş, dinî inanç ve cinsel yaşam gibi hassas veriler bu kategoriye girmektedir.⁵ Bu özel nitelikli verilerin işlenmesi, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine yönelik potansiyel müdahale riski daha yüksek olduğu için, hukuk sistemleri tarafından daha katı şartlara bağlanmıştır. Bu yaklaşım, dijitalleşen dünyada insan onurunu ve mahremiyetini koruma ilkesinin ne denli merkezi bir değer taşıdığını vurgulamaktadır.

İslâm hukukunun zengin doktrininde kişisel veri kavramı modern bir terminolojiyle yer almasa da bu hassas durum mahremiyet (hurmet), sır, setr (örtme), şeref ve haysiyet gibi temel ahlakî ve hukukî kavramlar üzerine inşa edilmiştir. Klasik fıkıh külliyatı bireyin sağlık durumu, kazancı veya aile içi meseleleri gibi özel bilgilerinin ifşasını yalnızca hukukî bir ihlal değil, aynı zamanda dinî açıdan bir günah olarak görür. Özellikle modern hukukta özel nitelikli kişisel veri kapsamına giren kişinin hastalık bilgileri, etnik kökeni ve cezai mahkûmiyeti gibi mahrem bilgilerin izinsiz açıklanması İslâm hukukunda iki açıdan koruma altına alınmıştır. Bu durum hem bir kul hakkı ihlali sayılır hem de giybet ve özel hayatı araştırma⁶ (tecessüs) yasağı kapsamında değerlendirilir. Bu yaklaşım, kişisel bilgilerin korunmasını salt bir yasal zorunluluk olmasının ötesinde, insan onurunu ve mahremiyetini merkeze alan bütüncül ve ahlakî bir sorumluluk hâline getirir.⁷

1.2. Mahremiyet Kavramı

Mahremiyet kavramının kökeni, Arapçada “yasak, dokunulmaz ve kutsal olan” anlamlarına gelen “h-r-m” (ح - ر - م) köküne dayanmaktadır.⁸ Bu kökten türeyen *mahremiyet* (الْمَحْرَمِيَّةُ), sözlük anlamı itibarıyla haram/yasak kılınmış, korunan haklar ve dokunulması yasak olan şeyleri ifade eder. Kavram aynı zamanda dinen evlenilmesi yasak akrabaları, bireylerin gizli hâllerini ve sır olarak addedilen bilgileri de kapsayacak şekilde geniş bir anlam yelpazesine sahiptir.⁹

⁵ Bk. GDPR, md. 4; KVKK, 6.

⁶ el-Hucurât 49/12.

⁷ Necati Sümer, *Dinlerde İntihar*, (Ankara: Bilgesina Yayınevi, 2022), 42-45.

⁸ Ebü'l-Fazl Cemâlüddin Muhammed b. Mükerrrem b. Ali b. Ahmed İbn Manzur, *Lisânü'l-Arab*, (Mısır: el-Matbaatü'l-Kubrâ'l-Âmiriyye, 1890), 12/125; Ebü'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b ez-Zebidi, *Tâcü'l-arûs min cevâhiri'l-Kâmûs* (Kuveyt: Matbaatu Hukume, 1965), 30/452; Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukukî İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu* (İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985), 2/8.

⁹ İsmail Karagöz vd., *Dinî Kavramlar Sözlüğü* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2017), 401; Salim Öğüt, “Mahrem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 12 Temmuz 2025); Mustafa Nihat Özön, *Küçük Osmanlıca Türkçe Sözlük* (İstanbul: İnkılap Kitapevi, 1988), 452; Abdullah Kahraman, “Mahremiyetin Tanımı ve Sınırı”, *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu*, ed. Yavuz Ünal vd. (Samsun: Ordu İlahiyat Vakfı Yayınları, 2016),

Tüm bu anlamlar ışığında mahremiyet, bireyin bedensel bütünlüğünü, mekânsal özerkliğini ve bilgisinin gizliliğini koruma ihtiyacının yanı sıra kişinin kendini saklama ve başkalarının sınırlarına saygı gösterme erdemini de içeren bütüncül bir olgudur.¹⁰

Modern hukuk sistemleri ise bu kadim ve çok boyutlu kavramı daha çok bireyin kendisine ait bilgileri ve özel alanı üzerindeki kontrol hakkı bağlamında ele almıştır.¹¹ Bu hakkın temelini, 19. yüzyıl Amerikan hukukunda Samuel Warren ve Louis Brandeis'in öne sürdüğü “tek başına kalma hakkı” (the right to be let alone) düşüncesi oluşturur.¹² Günümüzde ise bu hak, dijital çağın gereklilikleri doğrultusunda “bilgi mahremiyeti” (information privacy) odaklı bir dönüşüm geçirmiştir.¹³

İslâm hukukunda mahremiyet olgusu, temelini “İslâm’da insan onurunun dokunulmazlığı” (hurmetü’l-insân) ilkesinden alır¹⁴ ve bu sayede son derece bütüncül bir nitelik kazanır. Bu bakış açısında mahremiyet, salt fiziksel mekânların sınırlandırılmasının ötesine geçerek bireyin içsel dünyasını, ruhsal hassasiyetlerini ve vicdani alanını da kuşatan kapsamlı bir koruma şemsiyesi sunar. Söz konusu dokunulmaz alan, Kur’ân-ı Kerîm ve sünnette vurgulanan *setr* (örtme) ve *hurmet* (dokunulmazlık) başlıklı iki temel ilke ile güvence altına alınmıştır.

33-34. Öte yandan Cemalettin Şen, mahremiyet kelimesinin nadir de olsa bazı Arapça fıkıh kaynaklarında daima “mahrem olma durumu” anlamında kullanıldığını, fakat Türkçe kaleme alınan fıkıh eserlerinde bir karmaşa söz konusu olduğunu ifade etmiştir. Çünkü yazara göre bu kelime bazen “mahrem olma durumu” anlamında, kimi zaman ise “özel hayatın gizliliği” manasında kullanılmaktadır. Bu nedenle Şen, söz konusu kavram karmaşasının sonlandırılması için “mahrem olma durumu” anlamında *mahremlik*; “özel hayatın gizliliği” manasında ise *mahremiyet* kelimelerinin kullanılmasının daha uygun olacağını belirtirmiştir. bk. Cemalettin Şen. “İslâm Hukuku Açısından Mahremiyet-Zaman İlişisine Mukayeseli Bir Bakış”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 (Nisan 2016), 930-931

¹⁰ Huriye Martı vd., *Dünü Bugünüyle İslâm’da Mahremiyet* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020), 2; Ahmet Erdoğdu, “Beden, Bilgi ve Mekan Bağlamında Kur’ân’ın Nüzûlü ile Değişen Câhiliye Mahremiyet Anlayışı”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/1 (Mart 2025), 489.

¹¹ Mehmet Yüksel, “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 58/1 (2003), 187 vd.; Sevdâ Düzyüner, “Mahremiyetin Tanımı, Sınıflandırılması ve Boyutları”, ed. H. Şule Albayrak, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet*, (Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022), 20.

¹² Samuel D. Warren-Louis D. Brandeis, “The Right to Privacy”, *Harvard Law Review* IV/5 (15 December 1890), 193.

¹³ bk. KVKK md.3; GDPR, md. 4; CFR, md. 8.

¹⁴ “Andolsun ki, biz insanoğlunu şerefli kıldık...” el-İsrâ 17/70.

Setr ilkesi, mahremiyetin ahlakî ve toplumsal boyutunu teşkil eder. Bu ilke, bireye hem kendi kusur ve mahremiyetlerini koruma (setr) hem de başkalarının ayıplarını araştırmama (tecessüs) ve ifşa etmeme¹⁵ sorumluluğu yükler. Dolayısıyla setr, toplum içinde mahremiyet ihlallerini önleyen güçlü bir nefsi muhasebe ve otokontrol mekanizması işlevi görür.

Hurmet ilkesi ise mahremiyetin hukukî ve dokunulmazlık boyutunu temsil eder. Bu ilke konut dokunulmazlığını aşan bireyin can, mal, akıl, nesil ve din gibi temel haklarının (zarûriyyât-ı hamse) yanı sıra şahsiyetinin, onurunun ve özel bilgilerinin de ihlal edilemez olduğunu ortaya koyar. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Veda Hutbesi'ndeki "Mallarınız, canlarınız ve ırzlarınız (şeref ve haysiyetiniz) birbirinize haramdır"¹⁶ şeklindeki evrensel mesajı, bu ilkenin somut ve tarihî bir tezahürü olarak, mahremiyetin İslâm hukukundaki kapsamlı teminatını oluşturur.

1.3. Modern Hukuk Sistemlerinde Mahremiyet Tanımları ve Gelişimi

Mahremiyet hakkı, modern toplumların temel unsurlarından biri olarak bireyin özerkliğini, onurunu ve özgürlüğünü koruyan bir kavramdır. Bu hak yalnızca yasal bir unsur değil, aynı zamanda insan olması hasebiyle bir ihtiyaçtır. Ayrıca bu unsur bireylerin kişisel alanlarını, düşüncelerini ve ilişkilerini dış müdahalelerden uzak tutma arzusunu yansıtır. Tarihsel olarak mahremiyet kavramı eski çağlara kadar uzansa da modern hukuk sistemlerinde sistematik bir tanımlama ve koruma mekanizması ancak 19. yüzyılın sonlarında şekillenmeye başlamıştır. Bu gelişim toplumsal değişimler, teknolojik ilerlemeler ve küresel insan hakları hareketleriyle iç içe geçerek bütüncül bir evrim göstermiştir. Bunun sonucunda mahremiyet bireyi merkeze alan bir yaklaşımla hukukî normlara entegre edilmiştir.

Mahremiyetin hukukî çerçevesi, genellikle bireyin özel yaşamına, kişisel verilerine ve iletişimine yönelik müdahaleleri sınırlayan kurallar bütünü olarak tanımlanır. Bu anlayışın kökeni Warren ve Brandeis'in 1890 tarihli ünlü makalelerinde mahremiyeti "yalnız bırakılma hakkı" olarak tanımlamalarına dayanır. Bu tanım modern mahremiyet hukukunun temelini oluşturmuştur.¹⁷ Bu tanım sadece modern hukukun temelini atmakla kalmayıp aynı zamanda mahremiyeti, bireyin psikolojik dünyası ile toplumsal ilişkileri arasında uyum sağlayan ve bireysel bütünlüğü koruyan bir kalkan olarak konumlandırmıştır. William

¹⁵ el-Hucurât 49/12.

¹⁶ Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *el-Câmi 'u's-sahih*, nşr. Muhammed Zühayr b. Nâsir en-Nâsir, (Beyrut: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001), "Hac", 132.

¹⁷ Warren- Brandeis, "The Right to Privacy", 193.

Prosser'ın bu fikir üzerine 1960'ta yaptığı taksim, mahremiyet hukukunun daha da somutlaşmasında etkili olmuştur. Prosser mahremiyet ihlallerini; izole olma hakkı, isim ve suretin izinsiz kullanımı, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve bireyi yanlış ışıktaki temsil etme şeklinde dört kısımda sınıflandırmıştır.¹⁸ Bu taksim, ABD dâhil birçok hukuk sistemlerinde mahremiyet olgusuna doğrudan tesir etmiştir. Prosser'ın bu yaklaşımı mahremiyeti yalnızca fiziksel bir sınır olarak değil, aynı zamanda bireyin kimliğini kapsamlı bir şekilde koruyan bir hak olarak da ortaya koyması bakımından önemlidir.

Tarihsel gelişime bakıldığında, mahremiyet hakkı II. Dünya Savaşı sonrası insan hakları belgeleriyle uluslararası bir boyut kazanmıştır. 1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 12. maddesi mahremiyeti temel bir insan hakkı olarak tanımış bireyin aile, konut ve yazışmalarına keyfi müdahaleleri yasaklamıştır.¹⁹ 1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi ise mahremiyeti “özel ve aile hayatı, konut ve yazışmaların saygı görmesi” olarak tanımlayarak, Avrupa hukukunda bir dönüm noktası oluşturmuştur.²⁰ Bu sözleşme, mahremiyetin insani boyutunu vurgulayarak bireyin ruhsal bütünlüğünü koruma altına alıp devlet müdahalelerini de yalnızca demokratik toplumun gereklilikleriyle sınırlı tutmuştur.

1970'li yıllarda veri koruma yasalarıyla mahremiyet tanımı dijital alana genişlemiştir. İsveç'in 1973'te çıkardığı dünyanın ilk ulusal veri koruma yasası, kişisel verilerin otomatik işlenmesini düzenleyerek mahremiyeti teknolojik tehditlere karşı uyarlamıştır. Benzer şekilde Almanya'nın 1970 Federal Veri Koruma Yasası, bireysel özgürlüğü veri toplama süreçlerinde merkeze koymuştur.²¹ ABD'de 1974 Gizlilik Yasası, federal kurumların kişisel bilgileri adil şekilde yönetmesini zorunlu kılarak, bireylerin kayıtlarına erişim ve düzeltme hakkını tanımıştır. Bu da mahremiyetin şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleriyle bütünleşmesini sağlamıştır.²² Bu yasalar, mahremiyeti yalnızca bireysel bir hak olarak değil, aynı zamanda toplumsal güvenin temel bir unsuru olarak konumlandırmıştır.

Avrupa Birliği'nde (AB) mahremiyet gelişimi, daha bütüncül ve standartlaştırılmış bir yol izlemiştir. 1995 Veri Koruma Direktifi (95/46/EC), üye

¹⁸ William L. Prosser, “Privacy”, *California Law Review* 48/3 (August 1960), 389 vd.

¹⁹ Universal Declaration of Human Rights (UDHR), 1948/217 (10 December 1948), md. 12.

²⁰ European Convention on Human Rights (ECHR), 1950 (4 November 1950), md. 8.

²¹ *Avrupa Veri Koruma Mevzuatı El Kitabı*, çev. İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim ve Teknoloji Hukuk Enstitüsü (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim ve Teknoloji Hukuk Enstitüsü Yayını, 2020), 19, 26. Ayrıca bk. İsveç Veri Koruma Yasası, (1973), Data Act (Datalagen); Almanya Federal Veri Koruma Yasası, (1970), Bundesdatenschutzgesetz (BDSG).

²² bk. ABD Gizlilik Yasası, (1974), Privacy Act of 1974, 5 U.S.C. § 552a.

ülkelerde kişisel verilerin korunmasını zorunlu kılmış ve verilerin işlenmesi için rıza, amaç sınırlaması ve güvenlik gibi ilkeleri getirmiştir.²³ Bu direktif, mahremiyeti insan onurunun bir parçası olarak ele almakla birlikte bireyin verileri üzerindeki kontrolünü artırarak insani bir yaklaşım sergiler. 2018’de yürürlüğe giren Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), mahremiyeti “unutulma hakkı” gibi yeniliklerle genişletmiş ve veri ihlallerine ağır cezalar getirerek küresel standartları etkilemiştir.²⁴ GDPR mahremiyeti çok boyutlu bir kavram olarak tanımlamış, teknoloji şirketlerini birey odaklı politikalar geliştirmeye zorlamış, böylece hukukî koruma ile etik sorumluluğu bütünleştirmiştir.

ABD’de ise mahremiyet, sektörel yasalarla parçalı bir yapıda olmuştur. Örneğin sağlık verileri korunması için 1996’da yürürlüğe giren HIPAA,²⁵ çocuklara ait verilerin korunması için 1998’de yürürlüğe giren COPPA²⁶ bunlardandır. 1998’de yürürlüğe giren California Tüketici Mahremiyeti Yasası’nda (CCPA)²⁷ olduğu gibi mahremiyetin federal yapıdan daha çok eyalet yasalarıyla düzenlenmesi ABD’nin yönetim şekline de dayanmaktadır. Bu yaklaşım ABD’de mahremiyetin ticari özgürlüklerle dengelenen ve çoğunlukla tazminat davaları üzerinden korunan bir alan olarak görünmesine sebep olmuştur. Buna karşılık Avrupa’da GDPR gibi düzenlemeler mahremiyetin temel bir insan hakkı olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu durum küresel ölçekte mahremiyetin bireysel hakların korunması ile piyasa esnekliğinin desteklenmesi açısından farklılıklara yol açabilmiştir.

Nihayetinde modern hukuk sistemlerinde mahremiyet, tarihsel bir dönüşüm sürecinden geçerek bireysel özgürlüklerin temel taşlarından biri hâline gelmiştir. Bu evrim, bir yandan teknolojik gelişmelerin getirdiği tehditlere karşı uyum sağlama çabalarını yansıtırken, diğer yandan onur ve haysiyeti merkeze alan insani boyutunu muhafaza etmiştir. Gelecekte yapay zekâ ve biyoteknoloji gibi yenilikçi teknolojilerin mahremiyet kavramını yeniden şekillendireceği aşîkârdır. Ancak bu dönüşüm sürecinde insan onurunun korunması, her zaman temel ilke olarak ön planda tutulacaktır, tutulmalıdır. Bu bağlamda yalnızca hukukçular değil, toplumun tüm bireyleri mahremiyetin korunması ve ahlakî bir çerçevede geliştirilmesi konusunda ortak bir sorumluluk taşımaktadır.

²³ bk. Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi, Directive 95/46/EC, (24 October 1995), Official Journal L 281, 23/11/1995 P. 0031 – 0050.

²⁴ bk. GDPR, md. 1-4.

²⁵ bk. Health Insurance Portability and Accountability Act (HIPAA), 20 August 1996, 104th Congress.

²⁶ bk. Children's Online Privacy Protection Rule (COPPA), (1998), 15 U.S.C. 6501-6505.

²⁷ bk. California Consumer Privacy Act (CCPA), 18 June 2018.

2. İslâm Hukukunda Mahremiyetin Esasları

İslâm hukukunda mahremiyet kavramı, yalnızca modern bir kavram olarak bireyin fiziki yapısını değil bireyin manevî dünyasını, sırlarını ve bilgi alanını da kapsayan geniş bir koruma alanı olarak ele alınmıştır. Bu anlayışın temelleri, Kur’ân-ı Kerîm’in evrensel ilkeleri ve Hz. Peygamber’in (s.a.s.) sünneti ile belirlenmiş, klasik fıkıh literatürüyle de hukukî bir çerçeveye kavuşturulmuştur. Mahremiyet, İslâm’da sadece bir özgürlük alanı değil, aynı zamanda bireyin şahsiyetinin ve izzetinin (onurunun) ayrılmaz bir parçası olarak görülmüştür.²⁸

2.1. Kur’ân-ı Kerîm’de Mahremiyetin Temel Dayanakları

Kur’ân-ı Kerîm, bireyin özel hayatının dokunulmazlığına ilişkin, çağlar ötesi bakış sunan açık hükümler getirmiştir. Bu hükümler, modern veri koruma anlayışlarının temelini oluşturan birçok ilkeyi önceden haber vermektedir. Kur’ân’ın bu yaklaşımı, insanı merkeze alan bakış açısıyla beslenir. Zira her bir insan, Allah’ın yarattığı izzet sahibi, onurlu ve değerli bir varlık olarak görülür.²⁹

2.1.1. Tecessüs (Gizliyi Araştırma) Yasağı

Kur’ân-ı Kerîm’de mahremiyetin en net ifadesi, Hucurât sûresinin 12. ayetinde yer alan (وَلَا تَجَسَّسُوا) “Birbirinizin kusurlarını ve gizli yönlerini araştırmayın” yasağıdır. Bu hüküm, bireyin rızası dışında özel hayatına dair bilgi edinmeyi, onu gözetlemeyi ve sırlarını öğrenmeye çalışmayı yasaklar. İslâm âlimleri bu ayetten hareketle, kişinin evine gizlice bakmanın, özel konuşmalarını dinlemenin, mektuplarını okumanın ve kişisel eşyalarını karıştırmanın haram olduğuna hükmetmişlerdir.³⁰ Bu yaklaşım, günümüzdeki “izinsiz veri toplama”, “veri ihlali” ve “gizli gözetim” gibi kavramların dinî ve ahlakî karşılığını oluşturur. Ayet, toplumsal ilişkilerde güveni zedeleyen bir eylem olarak tecessüsü yasaklayarak kişinin bilgi mahremiyetini güvence altına almaktadır.

2.1.2. Konut Dokunulmazlığı ve Açık Rıza

²⁸ Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el- Gazzâlî, *İhyâu ulûmi’-d-dîn* (Beyrut: Dâru’l-Ma’rife, 1990), 3/52. İslâm’da insan şahsiyetine ve onuruna verilen önem ve bu doğrultuda alınan tedbirlere ilişkin geniş açıklama için bk. Abdullah Kahraman, *İslâm Hukuk ve Ahlak İlkeleri Işığında Özel Hayatın Gizliliği (Mahremiyet)* (Ankara: Ebabil Yayınları, 2008), 13-33.

²⁹ el-İsrâ 17/70.

³⁰ Ebû’l-Fidâ’ İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer İbn Kesîr, *Tefsîru’l-Kur’âni’l-‘Azîm*, thk. Sâmî b. Muhammed es-Selâme (Riyad: Dâru Tayyibe, 1999), 7/379; Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, haz. A. Cüneyd Köksal-Murat Kaya (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu, 2023), 5/446.

Fiziki mahremiyetin korunması Kur’ân-ı Kerîm’de Nûr sûresinin 27. ayetinde teminat altına alınmıştır: “Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, seslenip izin almadan ve içerdekilere selam vermeden girmeyin.”³¹ Bu emir, sadece fiziki bir mekânın dokunulmazlığını değil, aynı zamanda o mekândaki aile hayatının, kişisel eşyaların ve bilgilerin mahremiyetini de korumayı kapsar. İzin alma zorunluluğu modern hukuktaki “erişim kontrolü” ve “açık rıza” (explicit consent) ilkelerinin fikhî bir öncülüdür. Fıkıh doktrininde izin, sadece kapıdan içeri girmek için değil, kişinin özel alanına dair her türlü fiziksel veya bilgi içerikli mahremiyetine müdahale için bir ön şart olarak kabul edilmiştir.³²

2.1.3. Veri Doğruluğu ve Haberi Teyit Yükümlülüğü

Kur’ân-ı Kerîm’de özel bilgilerin güvenilirliği ve yayma sorumluluğu, Hucurât sûresinin 6. ayeti ile düzenlenmiştir; “Ey iman edenler! Eğer bir fasık size bir haber getirirse, onu (doğruluğunu) araştırın.”³³ Bu ilke, kişisel verilerin işlenmesinde “veri doğruluğu” ve “güvenilirlik” esasının temelidir. Yanlış, asılsız veya kötü niyetle yayılan bir haberin (verinin) kişinin itibarına ve toplumsal huzura vereceği zararı önlemeyi amaçlar.³⁴ Dolayısıyla, bir veriyi işlemeyen veya yaymadan önce onun doğruluğunu teyit etme sorumluluğu, İslâm hukukunda erken dönemde vurgulanan ahlakî ve hukukî bir yükümlülüktür.

2.1.4. Sır ve Emanetin Korunması

Kur’ân-ı Kerîm’de emanet ve sırların korunması bireysel ve toplumsal güvenin temel ilkelerinden biri olarak zikredilir; “Allah size emanetleri mutlaka ehline vermenizi emrediyor.”³⁵ Nisâ sûresi 58. ayette yer alan bu hüküm, her türlü maddî ve manevî değer, sahibinin rızasına uygun şekilde muhafazasını teminat altına alır.³⁶ Aynı şekilde sır saklama, insan onurunun korunmasıyla doğrudan ilişkilidir. Sırların ifşası sadece bireyin mahremiyetini zedelemeyi, toplumsal güven bağlarını da yok eder. Günümüzde bu ilke kişisel verilerin korunması, bilgi güvenliği ve etik sorumluluk alanlarında da karşılık bulmaktadır. Dolayısıyla emanete riayet ve sır saklama, hem hukukî hem de ahlakî ve dinî bağlamda Müslüman kimliğinin vazgeçilmez bir unsurudur.

³¹ “يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا” en-Nûr 24/27.

³² Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 4/236.

³³ “يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا” el-Hucurât 49/6.

³⁴ İbn Kesir, *Tefsîru 'l-Kur'âni 'l-'Azîm*, 7/370-371; Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 4/129-130.

³⁵ “إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا” en-Nisâ 4/58.

³⁶ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 2/349-350.

2.2. Sünnette Mahremiyetin Temel Dayanakları

H. Peygamber'in (s.a.s.) sünneti, Kur'ân-ı Kerîm'in mahremiyeti korumaya yönelik genel ilkelerini somutlaştırarak bireylerin özel hayatının ve sırlarının korunmasına dair günümüze ışık tutan bütüncül bir pencere sunar. Hadislerde bu ilkenin farklı boyutları dikkat çekmektedir.

- *Sır Saklama ve Emanet Prensibi*: “Meclisler emanettir”³⁷ hadisi özel bir ortamda, danışma esnasında veya güven ilişkisi içinde öğrenilen bilgilerin birer “emanet” olduğunu belirtir. Bu emanetin, sahibinin rızası olmadan ifşa edilmesi “emanete ihanet” olarak değerlendirilir. Bu prensip, günümüzdeki mesleki sır gizliliği (doktor-hasta, avukat-müvekkil, danışman-danışan ilişkisi) için sağlam bir fikhî zemin teşkil eder.

- *İzinsiz Dinleme Yasağı*: “Kim kardeşinin, kendisinin hoşlanmadığı bir konuşmasını dinlerse, kıyamet günü kulaklarına erimiş kurşun dökülür”³⁸ şeklindeki şiddetli uyarı, mahremiyet ihlalinin ahiretteki ağır sonucunu vurgular. Bu hadis, modern çağın gizli dinleme, elektronik gözetim ve siber saldırı gibi eylemlerinin ne denli ciddi bir hak ihlali olduğunu ortaya koymaktadır.

- *Mahremiyetin Pasif Korunması (Setr-i Avret / Setr-i Ayıp)*: “Kim bir Müslüman'ın (dünyada iken) bir ayıbını örterse, Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter”³⁹ hadisi, mahremiyetin korunmasında bireye ve topluma aktif olarak müdahale etmek yerine, öğrenilen bir kusuru yaymama şeklinde “pasif” bir sorumluluk yükler. Bu yaklaşım, toplumsal barışı ve bireylerin itibarını korumanın temel ahlakî ilkelerinden birini oluşturur.

2.3. Klasik Fıkıh Doktrindeki Hukukî Çerçeve

İslâm hukukunda mahremiyetin korunması, bireyin onurunu, özel hayatını ve güvenliğini teminat altına alan temel haklardan biri olarak görülmüş, Kur'ân ve sünnette yer alan genel ilkeler fakihler tarafından somut hukuk kurallarına dönüştürülmüştür. Bu çerçevede, konut dokunulmazlığı, haberleşme gizliliği, mesleki sırların korunması ve devletin gözetim yetkisinin sınırlandırılması gibi alanlarda ayrıntılı hükümler ortaya konulmuştur.

- *Konut ve Haberleşme Dokunulmazlığı*: İslâm âlimleri başkasına ait eve izinsiz girmeyi açık bir kul hakkı ihlali olarak nitelendirip bunun haram olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple izin alınmadan başkasına ait meskûn mahalle izinsiz girilmesi, mektup ve mesajların izinsiz okunması haksız fiil oluşturur ve

³⁷ Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî, *es-Sünen* (Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1997), “Edeb”, 37 (No. 4869).

³⁸ Buhârî, “Ta'bîr”, 45 (No. 7042).

³⁹ Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim, *el-Câmiu's-Sahih* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1991), “Birt”, 71 (No. 2590).

müeyyideyi gerektirir.⁴⁰ Bu yaklaşım, günümüzde gerçekleştirilen e-posta, anlık mesaj, telefon görüşmeleri ve sosyal medya mesajları gibi dijital iletişimin gizliliği için doğrudan bir referans oluşturmaktadır.

- *Mesleki Sır Gizliliği*: İmam Gazzâlî (ö. 505/1111), *İhyâü ulûmi'd-dîn* adlı eserinde doktor, danışman, hâkim ve eşler arasındaki sır saklama yükümlülüğünü detaylıca ele alır. Bu tür sırların ifşasını, güveni ihlal eden büyük ahlakî ve dinî kusurlardan sayar.⁴¹

- *Devletin Gözetim Yetkisi ve Sınırları*: İslâm tarihinde, devletin kamu düzeni gerekçesiyle gözetim yapıp yapamayacağı tartışılmıştır. Fakihlerin çoğunluğu, genel kural olarak 'devletin halkın özel kusurlarını araştırmasının (tecessüs) caiz olmadığı' görüşündedir. Ancak, devletin bekasını ve toplumun güvenliğini doğrudan tehdit eden (isyankâr bir grubun faaliyetleri gibi) istisnai durumlarda, sınırlı, kanuni ve denetimli bir araştırma yetkisinin kullanılabileceğini kabul etmişlerdir. Bu, keyfî gözetimin önüne geçen ve devlet yetkisini sınırlayan önemli bir içtihatır. Hanbelî fakihî Muvafaakuddîn İbn Kudâme (ö. 620/1223), *el-Muğnî*'de devletin sadece kamu güvenliğini tehdit eden istisnai durumlarda sınırlı bir gözetim yetkisi kullanılabileceğini belirtir.⁴² Bu görüş, modern hukukta da tartışılan 'orantılı müdahale' ilkesine paralel bir yaklaşım sunmaktadır.

2.4. Mahremiyet İhlalinin Sorumluluğu: Dinî ve Hukukî Boyut

İslâm hukukunda mahremiyetin ihlali, iki düzeyde sorumluluk doğurur. İlki dinî ve ahlakî sorumluluktur. Tecessüs, gıybet ve sırların ifşası haram kabul edilmiş ve bireyi doğrudan Allah'a karşı sorumlu kılmıştır. İkincisi ise hukukî sorumluluktur. Mahremiyet ihlali haksız fiil (zulüm) sayılır. Bu tür fiiller mağdurun haklarını ihlal ettiği için dünyevî yaptırım gerektirir. Hâkimin takdirine bağlı olarak ta'zîr cezası verilebileceği gibi maddî ve manevî tazminat da söz konusu olabilir.

Görüldüğü üzere İslâm hukukunda bireyin mahremiyeti, vazgeçilmez temel haklardan biri kabul edilmiştir. Kur'an ve sünnette ortaya konan ilkeler klasik fıkıh doktrininde detaylandırılarak, konut dokunulmazlığından haberleşme

⁴⁰ Ebû Abdillâh Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb: et-Tefsîru'l-kebîr* (Beyrut: Dâru İhyâi Turâsî'l-Arabî, ts.), 23/200; Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân* (Beyrut: y.y. 1984), 18/115.

⁴¹ Gazzâlî, *İhyâü ulûmi'd-dîn*, 3/132.

⁴² Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed İbn Kudâme, *el-Muğnî* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1983), 10/234-235; bk. Gazzâlî, *İhyâü ulûmi'd-dîn*, 3/134.

gizliliğine, sır saklama yükümlülüğünden veri doğruluğuna kadar geniş bir yelpazede hukukî bir koruma anlayışı oluşturulmuştur. Bu anlayış, bireyin fiziki ve dijital özel alanının korunması bağlamında günümüz için de son derece zengin ve anlamlı bir teorik altyapı sunmaktadır.

3. Modern Hukukta Mahremiyet ve Kişisel Veriler

Modern hukuk sistemlerinde mahremiyet yalnızca bireyin özel alanını korumaya yönelik bir hak değil, aynı zamanda ekonomik değeri olan ve temel insan hakları kapsamında değerlendirilen bir unsur olarak öne çıkmıştır. Bu dönüşüm dijitalleşmenin veriyi yeni bir ekonomi ve güç aracı hâline getirdiği bu çağda, bireyi devletlerin ve şirketlerin keyfî müdahalelerine karşı koruma ihtiyacından doğmuştur. Günümüzde mahremiyet artık bir tercih veya lütuf değil, aksine çağdaş demokratik toplumların devamlılığı için vazgeçilmez özerklik, saygınlık ve kişisel hakların temel dayanağıdır. Bu noktada mahremiyetin korunmasına yönelik küresel düzeyde geliştirilen kurumsal ve hukukî düzenlemeler, bireylerin temel haklarını güvence altına almaktadır. Böylelikle dijital çağda ortaya çıkan yeni toplumsal ve ekonomik yapının insan merkezli, şeffaf ve etik değerler üzerine inşa edilmesine katkı sağlanmakta, bu da toplumsal güvenin güçlenmesine hizmet etmektedir.

3.1. Avrupa Birliği Hukuku: Genel Veriyi Koruma Tüzüğü (GDPR)

Avrupa Birliği tarafından 2018’de yürürlüğe konulan Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation / GDPR), kişisel verilerin korunmasında küresel standart kabul edilmektedir.⁴³ GDPR’nin temel yaklaşımı, bireyin kendi verileri üzerinde tam yetki ve kontrol sahibi olmasıdır. Bu sayede hukuka uygunluk, adillik ve şeffaflık ilkeleri çerçevesinde verilerin işlenmesi öngörülmüş, bireylerin açık ve özgür iradeye dayalı rızası olmadan veri işlenmesi yasaklanmıştır. Ayrıca, veri sorumlularına “hesap verebilirlik” yükümlülüğü getirilmiştir. GDPR kapsamında bireyler unutulma hakkı, veri taşınabilirliği ve işlemeye itiraz hakkı gibi güçlü haklarla donatılmıştır. Bu hakların ihlali durumunda kurumlara ve şirketlere yönelik yaptırımlar ve para cezalarının uygulanabilmesi, düzenlemenin caydırıcılığını pekiştirmiştir.⁴⁴

⁴³ GDPR, md. 1-4.

⁴⁴ GDPR, md. 58, 83.

3.2. Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması: KVKK

Türkiye’de kişisel verilerin korunması hakkı 2010 yılında Anayasa’nın 20. maddesine eklenen hükümle anayasal güvence altına alınmıştır. Bu anayasal zemin üzerinde 2016 yılında yürürlüğe giren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) hazırlanmıştır. KVKK, kişisel verilerin işlenmesi, korunması ve imhasına dair ilkeleri belirler. Özellikle sağlık, etnik köken veya dinî inanç gibi özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi, sıkı şartlara bağlanmıştır.⁴⁵ Ayrıca veri sorumlularının şeffaflık amacıyla VERBİS sistemine kaydolması zorunlu tutulmuş,⁴⁶ ihlaller için ise idari para cezaları ve hapis yaptırımları öngörülmüştür.⁴⁷

3.3. ABD Hukukunda Sektörel Düzenlemeler

Avrupa Birliği’nin ulusal ve uluslararası bütüncül yaklaşımının aksine, Amerika Birleşik Devletleri’nde kişisel verilerin korunmasına yönelik federal düzeyde tek ve kapsamlı bir kanun bulunmamaktadır. Bunun yerine sektörel ve eyalet odaklı düzenlemelerle ilerleyen parçalı bir model benimsenmiştir. Bu modelin en bilinen örneklerinden biri sağlık sektörüne özgü olan HIPAA’dır (Health Insurance Portability and Accountability Act). HIPAA, hasta bilgilerinin gizliliğini ve güvenliğini düzenleyerek, sağlık verilerinin işlenmesinde katı kurallar getirir.⁴⁸

Diğer yandan eyalet düzeyindeki düzenlemelerin en çarpıcı örneği California Tüketici Gizlilik Yasası’dır (CCPA/CPRA). CCPA, tüketicilere kendileri hakkında toplanan verileri bilme, silme ve verilerinin satışını durdurma hakkı gibi GDPR benzeri geniş haklar tanımıştır.⁴⁹ Bu yasa ABD’deki diğer eyaletlere de model olmuş ve federal bir yasanın yokluğunda tüketici hakları konusunda önemli bir kilometre taşı hâline gelmiştir.

Görüldüğü üzere modern hukuk sistemleri, modern çağdaki gelişmelerin bireyin mahremiyeti üzerinde yarattığı tehditlere karşı sürekli değişen ve gelişen bir koruma yapısı inşa etmektedir. İster GDPR gibi bütüncül ister ABD modeli gibi parçalı olsun, tüm bu düzenlemelerin ortak hedefi, bireyin kişisel verisi üzerindeki hâkimiyetini güvence altına alarak dijital çağda insan onurunu ve özerkliğini korumak olmuştur.

⁴⁵ KVKK, md. 6.

⁴⁶ Veri sorumlularına yönelik oluşturulan VERBİS sistemi için bk. <https://verbis.kvkk.gov.tr>

⁴⁷ KVKK, md. 17-18.

⁴⁸ HIPAA için bk. <https://aspe.hhs.gov/reports/health-insurance-portability-accountability-act-1996>

⁴⁹ CCPA için bk. https://cpra.ca.gov/regulations/pdf/ccpa_statute.pdf

4. İslâm Hukuku ve Modern Hukukun Karşılaştırılması

Günümüzde kişisel verilerin korunması evrensel bir hukukî mesele hâline gelmiştir. Bu konuya İslâm hukuku ve seküler hukuk sistemleri kendilerine özgü temellerden hareketle farklı yaklaşmakta ancak pratikte bazı ortak ilkelere buluşmaktadırlar. Her iki sistem de bireyin dokunulmazlığını merkeze alsada da bu korumanın dayanakları, kapsamı ve denetim mekanizmaları açısından kayda değer farklılıklar içermektedir.

4.1. Felsefî Temellendirme ve Amaç Farkı

İslâm hukukunda mahremiyet, ilahi emirler (nas) doğrultusunda *hurmetü'l-insân* ilkesi ve *eşref-i mahlûkât* anlayışı üzerine bina edilmiştir. Buna bağlı olarak insan onurunun korunması mahremiyetin merkezinde yer almaktadır. Üstelik bu hak Allah tarafından insana bahşedilen bir emanettir. Dolayısıyla buna yönelik ihlal, yalnızca dünyevî bir suç değil, aynı zamanda uhrevî sorumluluk doğuran bir günahıdır. Buna karşılık modern hukuk, seküler insan hakları anlayışı ve bireysel özerklik üzerine kuruludur. Mahremiyet, anayasal güvenceye alınmış bir evrensel hak olarak kabul edilmekte, ihlalleri devlet otoritelerinin koyduğu hukukî yaptırımlarla sınırlandırılmaktadır.

İslâm hukukunun koruma düzeyi ahlakî, dinî ve hukukî bütünlüğü kapsar. Bu durum, bireyin davranışlarının yalnızca dünyevî değil, uhrevî boyutunu da göz önünde bulundurur. Modern hukuk ise daha çok teknik ve hukukî mekanizmalarla sınırlı ve maddî yaptırımlara dayalı bir koruma sağlar. Bununla birlikte her iki sistem de rıza, şeffaflık ve adillik ilkelerine odaklanır.

4.2. Rıza İlkesi ve Veri İşleme

İslâm hukuku açısından rıza ilkesi, mahremiyetin ihlal edilmemesinin ön koşuludur. Kişinin izni (rıza) olmadan özel bilgilerinin alınması, açıklanması veya paylaşılması açık bir kul hakkı ihlali sayılmaktadır. Bu anlayış, “zarar verme ve mukabil zarar verme yoktur” kaidesiyle desteklenir.⁵⁰ Modern hukukta ise GDPR düzenlemeleri çerçevesinde rıza ilkesi açık, bilgilendirilmiş ve özgür olmak koşuluyla veri işlemenin ana dayanağıdır. Ancak modern hukuk rızanın dışında meşru menfaat, sözleşme zorunluluğu ve yasal yükümlülük gibi teknik

⁵⁰ لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ . bk. Mâlik b. Enes, *el-Muvatta'*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Kahire: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1370/1951), “Akziye”, 31. Bu hadis Mecelle'nin 19. maddesinde mealen “Zarar ve mukâbele bi'z-zarar yoktur.” şeklinde bir külli kaide olarak yer almıştır. bk. Cemalettin Şen, *Sistematik Mecelle: Kategorik Giriş ve Tam Metin* (Bursa: Emin Yayınları, 2022), 193.

gerekçelerle de veri işlemeye izin vermektedir. İslâm hukukunda ise bu tür istisnalar yalnızca zaruret veya maslahat-ı âmme (kamu yararı) ilkesiyle oldukça sınırlı çerçevede kabul edilmektedir.

4.3. Devlet Gözetimi ve Toplumsal Maslahat

Devletin birey verilerine erişim yetkisi, hem İslâm hem de modern hukukta sınırlı bir alandır. İslâm hukukunda devletin görevi maslahat-ı âmmeyi⁵¹ korumak ve zulmü engellemektir. Bu nedenle devletin keyfî şekilde bireyin özel hayatına müdahalesi haramdır. Ancak devletin güvenliği veya ağır bir suçun önlenmesi gibi zorunlu durumlarda, yetkinin sınırları dar tutulmak kaydıyla müdahale edilebilir. Modern hukukta ise ulusal güvenlik, kamu sağlığı ve terörle mücadele gibi gerekçelerle devletin veri toplama yetkisi anayasal çerçevede düzenlenmiş olup ölçülülük ve amaçla sınırlılık ilkeleri doğrultusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemeleri tarafından denetlenmektedir.

4.4. Modern Düzenlemelerin İslâm Hukukuna Göre Eksik Kalan Boyutları

Modern veri koruma sistemleri teknik açıdan son derece gelişmiş olsa da İslâm hukukunun sunduğu bütüncül ve derinlemesine koruma anlayışının bazı boyutlarını eksik bırakabilmektedir. İlk olarak, modern hukukta koruma esas olarak devletin yaptırım gücüne dayanır. Oysa İslâm hukukunda mahremiyet ihlali aynı zamanda bir ‘günah’ addedildiğinden, bireyin Allah’a karşı sorumluluğu (takvâ) devreye girer. Bu yalnızca hukukî bir korkuya değil, manevî bir öz denetime dayanan güçlü bir caydırıcılık sağlar. Diğer bir mühim nokta da, modern hukuk genellikle tanımlanabilir ‘kişisel veri’ kavramına odaklanırken, İslâm hu-

⁵¹ Maslahat, en geniş anlamıyla bir fiil veya düzenlemenin birey ya da toplum açısından hayır, fayda ve yarar doğuran yönünü ifade eden temel fikhî bir ilkedir. Bu kavram, İslam hukuk düşüncesinde hem dinî hem de dünyevî alanlarda insanın yararına olan her türlü düzenlemeyi kapsar. Maslahatın türleri zarûrî (zorunlu), hâcî (ihtiyaca yönelik) ve tahsînî (tamamlayıcı) derecelere ayrıldığı gibi ayrıca kapsam bakımından da maslahat-ı âmme (kamusal yarar) ve maslahat-ı hâssa (özel yarar) şeklinde sınıflandırılmaktadır. Özellikle maslahat-ı âmme, toplumun tamamının veya büyük çoğunluğunun ortak faydasını gözeten adalet, düzen, güvenlik ve toplumsal huzuru ve refahı önceleyen bir ilkedir. Bu yönüyle maslahat hem bireysel hakların korunmasını hem de kamusal menfaatin teminini dengede tutan, hukukî meşruiyetin ve toplumsal istikrarın hukukî, ahlakî ve dinî zeminini oluşturan bütüncül bir prensip olarak değerlendirilmiştir. bk. Bilmen, *Hukukî İslâmiyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu*, 1/18; Muhammed Tâhir b. Âşûr, *İslam Hukuk Felsefesi Gaye Problemi Mekâsıdu’ş-Şerî’ati’l-İslâmiyye*, çev. Vecdi Akyüz, Mehmet Erdoğan (İstanbul: İz Yayıncılık, 1996), 122-123.

kuku kişinin şeref, haysiyet, namus ve itibarı gibi maddî olmayan, manevî değerleri de mahremiyet alanının ayrılmaz bir parçası olarak görür. Bu da onu seküler sistemlerden ayırıştırır. Bir başka önemli nokta ise modern sistemde denetim tamamen beşerî kurumlar (Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi vb.) aracılığıyla yapılırken, İslâmî perspektifte bunlara ilaveten her türlü ihlalin nihai ve mutlak adalet mekanizması olan ahirette hesabının sorulacak olması, koruma anlayışına benzersiz bir derinlik ve caydırıcılık katar.

Nihayetinde İslâm hukuku ve modern seküler hukuk, bireyin mahremiyetini koruma hedefine ulaşmada belirli noktalarda birleşse de, İslâm hukukunun getirdiği ahlakî-dinî boyut, manevî değerleri kapsayan yapısı ve ilahi/aşkın denetim mekanizması içermesi, onu münhasır seküler yaklaşımlardan ayırır. Bu derin farklılıklar insan onuruna daha bütüncül ve kapsamlı bir bakış açısı sunar. Bununla birlikte iki sistemin kesişim noktaları dikkate alındığında, gelecekte hibrit bir hukukî yaklaşımın inşa edilebileceğine dair potansiyel barındırmaktadır.

5. Taslak Anayasaya Yönelik Öneriler

Mahremiyet ve kişisel verilerin korunması, modern çağda yalnızca bireysel özgürlüklerin değil, aynı zamanda insan onurunun korunmasının da temel şartıdır. İslâm hukukunun tecessüs yasağı, sır saklama yükümlülüğü ve hurmetü'l-insân ilkesiyle ortaya koyduğu bütüncül yaklaşım, modern hukukun rıza, şeffaflık ve unutulma hakkı gibi evrensel düzenlemeleriyle kesişmektedir. Yeni anayasa oluşturulacaksa bu iki yaklaşımı birleştirerek bireyin fiziksel, manevî ve dijital mahremiyetini güvence altına almalıdır. Ayrıca devletin sorumluluğu, bireyin hakları ve toplumun ahlakî sorumluluklarını dengeli bir şekilde düzenlemelidir. Bu bağlamda şu şekilde yasal bir düzenleme olabilir:

Mahremiyetin Mutlak Dokunulmazlığı

Herkesin özel hayatı, aile hayatı, konutu ve haberleşmesi dokunulmazdır. Bu dokunulmazlık insan onurunun ayrılmaz bir gereğidir. Tecessüs, gizli gözetim ve izinsiz bilgi toplama hiçbir şekilde meşru değildir.

Kişisel Verilerin Korunması ve Denetim Hakkı

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme, verilerinin işlenmesi hakkında bilgilendirilme, verileri üzerinde denetim ve tasarruf hakkına sahiptir. Kişisel veriler yalnızca ilgili kişinin açık ve bilgilendirilmiş rızasıyla veya kanunda açıkça öngörülen zorunlu hâllerde işlenebilir.

Özel Nitelikli Verilerin Sıkı Koruması

Din, vicdan, sağlık, biyometrik bilgiler, siyasî görüş ve cinsel hayata ilişkin veriler, sahibinin rızası olmadan işlenemez ve ifşa edilemez. Bu veriler en yüksek düzeyde güvenceye tabidir.

Dijital Haklar ve Unutulma Hakkı

Herkes, dijital ortamda toplanan kişisel verilerinin korunmasını, gerektiğinde silinmesini veya anonimleştirilmesini talep etme hakkına sahiptir. Bu hak, insanın onurunu ve geleceğini koruma amacıyla anayasal güvence altındadır.

Devletin ve Kurumların Pozitif Yükümlülüğü

Devlet, mahremiyet ve kişisel verilerin korunması için etkili hukukî, idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdür. Keyfi veya ölçüsüz müdahaleler engellenir. Devletin gözetim yetkisi, ancak kamu güvenliği ve kamu yararı için, kanuni çerçevede ve ölçülülük ilkesine bağlı olarak kullanılabilir.

Sonuç

Mahremiyet ve kişisel verilerin korunması, modern çağın en temel meselelerinden biridir. Dijitalleşme, büyük veri teknolojileri ve yapay zekâ uygulamaları, bireylerin özel hayatını daha görünür ve kırılgan hâle getirmiştir. Bu durum, mahremiyetin yalnızca bireysel bir tercih değil, insan onurunun ayrılmaz bir parçası ve toplumsal güvenin temel şartı olduğunu göstermektedir. Hem İslâm hukuku hem de modern hukuk, farklı temellerden hareket etse de bu hakkın korunmasının zorunluluğu üzerinde birleşmektedir.

İslâm hukukunda mahremiyet, yalnızca fiziki alanın korunmasıyla sınırlı değildir. Kur'an'daki tecessüs yasağı, konut dokunulmazlığı ve sır saklama yükümlülüğü bireyin hem bedensel hem manevî varlığını güvence altına alır. Hz. Peygamber'in hadislerinde mahremiyet ihlalinin ağır dinî sorumluluk doğuracağına işaret edilmesi, bu hakkı yalnızca dünyevî değil, uhrevî sonuçları olan bir alan hâline getirmiştir. Fakihlerin eserlerinde yer alan konut ve haberleşme dokunulmazlığı, mesleki sırların korunması ve devlet gözetiminin sınırlandırılması gibi hükümler, günümüzdeki veri güvenliği tartışmaları için de güçlü bir referans sunmaktadır.

Modern hukuk sistemlerinde mahremiyet, özellikle 19. yüzyıldan sonra sistematik olarak tanımlanmış ve teknolojik gelişmelerle birlikte kişisel verilerin korunmasına yoğunlaşmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Beyannamesi, mahremiyeti temel bir insan hakkı olarak tanımış, GDPR ve KVKK gibi düzenlemelerle bireylere unutulma hakkı, veri taşınabilirliği ve

bilgilendirilmiş rıza gibi yeni güvenceler kazandırılmıştır. Bu düzenlemeler bireyin kendi verileri üzerinde kontrol sahibi olmasını esas almış ve kurumlara ciddi sorumluluklar yüklemiştir.

İki sistem arasındaki temel fark, dayandıkları değerlerde ortaya çıkar. İslâm hukuku, mahremiyeti ilahi bir emir ve ahlakî sorumluluk olarak görürken modern hukuk, onu seküler ve teknik bir hak kategorisi olarak tanımlar. İslâm hukukunun bu yaklaşımı, bireyin vicdanına hitap eden manevî denetim mekanizması sayesinde daha derin bir caydırıcılık oluşturur. Modern hukuk ise denetimi kurumsal yaptırımlarla sınırlı tutar. Bununla birlikte rıza, şeffaflık ve veri doğruluğu gibi ilkelerde dikkat çekici bir örtüşme vardır. Kur'an'daki izin alma ve haberi doğrulama vurgusu, GDPR'ın açık rıza ve veri güvenilirliği şartlarıyla uyum içindedir.

Türkiye'nin yeni anayasa hazırlık süreci bağlamında bu kesişim noktaları özel bir önem taşır. Mahremiyet ve kişisel verilerin korunmasına dair anayasal güvence, hem İslâm'ın evrensel ilkelerini hem de modern hukukun teknik standartlarını birleştirmelidir. Böyle bir düzenleme bireyin özel hayatını, manevî onurunu ve dijital verilerini aynı anda güvence altına alabilir. Ayrıca devletin sorumluluklarını da açıkça belirleyerek keyfî müdahaleleri sınırlandırabilir. Bu yaklaşım toplumsal güveni pekiştirirken uluslararası hukuk standartlarıyla uyumu da sağlayacaktır.

Tüm bunlardan hareketle, mahremiyet hakkı hem bireyin onurunu hem de toplumsal barışı koruyan temel bir değerdir. İslâm hukuku bu hakkı ahlakî ve dinî boyutlarıyla derinleştirirken, modern hukuk teknik ve kurumsal güvenceler geliştirmiştir. İki yaklaşımın sentezi, dijital çağda insan onurunu, bireysel özgürlükleri ve toplumsal güveni koruyacak güçlü bir anayasal zemin oluşturabilir. Böylelikle birey, verileri üzerinde gerçek bir denetime kavuşacak toplum, şeffaf ve adil bir hukuk düzeniyle güçlenecek, devlet ise sorumluluklarını insan onuruna saygı temelinde yerine getirecektir.

Kaynakça | References

- ABD Gizlilik Yasası*. (1974). Privacy Act of 1974, 5 U.S.C. § 552a. Erişim 10 Ağustos 2025. <https://www.justice.gov/opcl/privacy-act-1974>
- Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi*, Directive 95/46/EC, (24 October 1995), Official Journal L 281, 23/11/1995 P. 0031 – 0050. Erişim 11 Ağustos 2025. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:en:HTML>
- Avrupa Veri Koruma Mevzuatı El Kitabı*, çev. İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim ve Teknoloji Hukuk Enstitüsü. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim ve Teknoloji Hukuk Enstitüsü Yayını, 2020. Erişim 10 Ağustos 2025. https://itlaw.bilgi.edu.tr/media/2020/3/30/Bilgi_Avrupa_Veri_Koruma_Mevzuat%C4%B1_El_Kitab%C4%B1_2018_TR_v01_16022019.pdf
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Hukukî İslâmiyye ve İstîlâhâtı Fıkhiyye Kamusu*. İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâil. *el-Câmi ‘u’s-sahîh*. nşr. Muhammed Züheyr b. Nâsır en-Nasr. Beyrut: Dâru Tavki’n-Necât, 1422/2001.
- CCPA, California Consumer Privacy Act. 28 June 2018. Erişim 12 Ağustos 2025. https://coppa.ca.gov/regulations/pdf/ccpa_statute.pdf
- CFR, Charter of Fundamental Rights (EU). 2000/C 364/01. 13 October 2000. Erişim 15 Temmuz 2025. <https://fra.europa.eu/en/eu-charter>
- COPPA, Children's Online Privacy Protection Rule 1998, 15 U.S.C. 6501-6505. Erişim 12 Ağustos 2025. <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/rules/childrens-online-privacy-protection-rule-coppa>
- Çağrııcı, Mustafa. “Tecessüs”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 20 Temmuz 2025. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tecessus>
- Düzgüner, Sevede. “Mahremiyetin Tanımı, Sınıflandırılması ve Boyutları”, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet*. ed. H. Şule Albayrak. 19-36. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022.
- Ebû Dâvûd es-Sicistânî, Süleymân b. el-Eş’as b. İshâk. *es-Sünen*. Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1997.
- ECHR, European Convention on Human Rights 1950 (4 November 1950). Erişim 1 Ağustos 2025. <https://www.echr.coe.int>
- Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır. *Hak Dini Kur’ân Dili*. haz. A.Cüneyd Köksal-Murat Kaya. 6 Cilt. İstanbul:Türkiye Yazma Eserler Kurumu, 2023.
- Erdinçli, Ahmet. “Beden, Bilgi ve Mekan Bağlamında Kur’ân’ın Nüzûlü ile Değişen Câhiliye Mahremiyet Anlayışı”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

- İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/1 (Mart 2025), 483-507.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Ahmed. *İhyâü ulûmi'd-dîn* (4. Cilt). Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1990.
- GDPR, General Data Protection Regulation (2016/679). *OJ L* 119 (04 May 2016). Erişim 16 Temmuz 2025. <https://gdpr-info.eu>
- Günbey, Onur. *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- HIPAA, Health Insurance Portability and Accountability Act. 20 August 1996. Erişim 12 Ağustos 2025. <https://aspe.hhs.gov/reports/health-insurance-portability-accountability-act-1996>.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer. *Tefsîrû'l-Kur'âni'l-azîm*, thk. Sâmi b. Muhammed es-Selâme. 8 Cilt. Riyad: Dâru Tayyibe, 1999.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed. *el-Muğnî*. 15 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1983.
- İbn Manzûr, Ebû'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed. *Lisânü'l-Arab*. Mısır: el-Matbaatü'l-Kubrâ'l-Âmiriyye, 1890.
- Kahraman, Abdullah. *İslâm Hukuk ve Ahlak İlkeleri Işığında Özel Hayatın Gizliliği (Mahremiyet)*. Ankara: Ebabil Yayınları, 2008.
- Kahraman, Abdullah. "Mahremiyetin Tanımı ve Sınırı". *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu*. ed. Yavuz Ünal vd. 29-52. Samsun: Ordu İlahiyat Vakfı Yayınları, 2016.
- Karagöz, İsmail vd. *Dinî Kavramlar Sözlüğü*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 7. Basım, 2017.
- KVKK, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Kanun No. 6698). *Resmî Gazete* 29677 (7 Nisan 2016). Erişim 5 Ağustos 2025. <https://www.mevzuat.gov.tr>
- Kur'ân Yolu*. Erişim 16 Temmuz 2025. <https://kuran.diyanet.gov.tr>
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'*. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Kahire: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, 1370/1951.
- Martı, Huriye vd. *Dünü Bugünüyle İslam'da Mahremiyet*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. *el-Câmiu's-Sahîh*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1991.
- Öğüt, Salim. "Mahrem", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mahrem>

- Özön, Mustafa Nihat. *Küçük Osmanlıca Türkçe Sözlük*. İstanbul: İnkılap Kitapevi, 1988.
- Prosser, William L. “Privacy”, *California Law Review* 48/3 August 1960, 383-423. <https://www.jstor.org/stable/3478805?origin=crossref&seq=7>
- Râzî, Ebû Abdillâh Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-. *Mefâtihu'l-gayb: et-Tefsîru'l-kebîr*. Beyrut: Dâru İhyâi Turasi'l-Arabî, ts.
- Şen, Cemalettin. “İslam Hukuku Açısından Mahremiyet-Zaman İlişkisine Mukayeseli Bir Bakış”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 (Nisan 2016), 927-946.
- Şen, Cemalettin. *Sistematik Mecelle: Kategorik Giriş ve Tam Metin*. Bursa: Emin Yayınları, 2022.
- Şen, Ersan. “Kişisel Verilerin Korunması Kanunun Tasarısının Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. *İstanbul Barosu Dergisi* 83/3 (2009), 1197-1214.
- Taberî, Muhammed b. Cerîr. *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. Beyrut: y.y. 1984.
- UDHR Universal Declaration of Human Rights. 1948/217 (10 December 1948). Erişim 1 Ağustos 2025. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- Warren, Samuel D. - Brandeis, Louis D. “The Right to Privacy”. *Harvard Law Review* IV/5 15 December 1890, 193-220. <https://www.jstor.org/stable/1321160?origin=JSTOR-pdf&seq=1>
- Yüksel, Mehmet. “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58/1 (2003), 181-213;
- Zebîdî, Ebû'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ. *Tâcü'l-arûs min cevâhiri'l-Kâmûs*. Kuveyt: Matbaatü Hükûme, 1965.